

Sygn. akt V CNP 39/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący)

SSN Jan Górowski (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie ze skargi M. S.

o stwierdzenie niezgodności z prawem

prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 10 lipca 2014 r.

w sprawie z powództwa M. S.

przeciwko Gminie T.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 11 lutego 2016 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy w sprawie z powództwa M. S., nakazał pozwanej Gminie T. złożenie oświadczenia woli następującej treści: „Gmina T. w wykonaniu ustawowego obowiązku wynikającego z art. 49 § 2 k.c. przejmuje na własność od M. S. należący do niego wodociąg na odcinku od przyłącza wodociągowego działki nr 34/3 AM 31 do należącej do Gminy sieci wodociągowej, a położony w ciągu działek 32, 33 AM-22, za wynagrodzeniem w kwocie 16 381,60 zł, płatnym w terminie 7 dni od uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia”.

Ustalił, że w 2008 r. M. S. wystąpił do spółki Usługi Komunalne W. sp. z o.o. o wydanie warunków przyłączenia jego działki do sieci wodociągowej. Odmówiono mu jednak ich wydania, kierując powoda do Wydziału Inwestycyjnego Urzędu Miasta w T., gdzie powinna być podpisana umowa o przekazanie wybudowanego odcinka sieci. W Urzędzie Miasta, przekazano mu wzór umowy, według której zobowiąże się do przekazania wybudowanego odcinka sieci za stawkę 5 zł za 1 metr bieżący, bez możliwości renegocjowania umowy. Powód odmówił tej propozycji, mając na uwadze rzeczywisty koszt budowy i zwrócił się do Burmistrza o poniesienie kosztów w połowie, co jednak nie zostało zaakceptowane. Po przeprowadzeniu wielu rozmów w Urzędzie Miasta i ze spółką W., spółka miała wydać warunki przyłączenia.

Usługi Komunalne W. sp. z o.o. została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 8 czerwca 2001 r., a przedmiot jej działalności stanowi między innymi pobór, dostarczanie i uzdatnianie wody. Pismem z dnia 5 września 2008 r. spółka W. na wniosek M. S. określiła warunki techniczne przyłączenia nieruchomości do sieci wodociągowej dla zapewnienia dostawy wody do celów komunalnych do projektowanego budynku mieszkalnego jednorodzinnego usytuowanego na działce nr 34/3 w T. Wskazano lokalizację sieci wodociągowej z PVC 0160 mm w pasie ul. C., z przedłużeniem do granicy działki 34/3; projektowane przyłącze wodociągowe miało być wpięte do przedłużonej sieci. Ponadto zaznaczono, że przedłużenie sieci do granicy działki należy uzgodnić z

właścicielem urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, tj. z Gminą T. Poinformowano, że właściciel sieci na realizację tego typu zadań zawiera między innymi stosowne umowy lub wprowadza je do wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych.

W dniu 21 czerwca 2010 r. Starosta T. wydał decyzję nr 849/10 zatwierdzającą projekt budowlany i udzielającą pozwolenia na budowę M. S. dla tej inwestycji. Wodociąg został wykonany przez Przedsiębiorstwo [...]. Z tego tytułu powód uiścił: kwotę 14 217,57 zł za wykonanie sieci wodociągowej PVC 0110 o długości 101,10 metra, z hydrantem oraz kwotę 4.305 zł za wykonanie przyłącza wodociągowego ze studnią wodomierzową wraz z wodomierzem. Powód uiścił te kwoty. Wartość robót według wyceny cen niskich wynosi 24 221,10 zł. Koszty poniesione przez powoda były uzasadnione.

W dniu 21 lipca 2011 r. spółka W. zawarła z M. S. na czas określony umowę obejmującą świadczenie usług w zakresie zaopatrzenia w wodę do nieruchomości w T. przy ul. C.

Wartość robót według wyceny cen niskich wynosi 24 221,10 zł. Koszty poniesione przez powoda były uzasadnione.

Pismem z dnia 13 października 2011 r. Gmina T. poinformowała B. i M. S. o odmowie przejęcia odcinka sieci wodociągowej za całkowitym zwrotem kosztów jego budowy. Wskazano, że zarówno w budżecie Gminy T. na 2011 r., jak i w wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na terenie Gminy na lata 2007-2011 nie uwzględniono wydatków na ten cel. Zarazem podano, że Gmina T. przejmuje sieci od prywatnych inwestorów na podstawie umowy zawartej w trybie art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 139). Powołując się na pismo z dnia 14 października 2008 r. wskazano, że powód został pouczony o konieczności uzgodnienia przedłużenia sieci do granicy działki z właścicielem urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, tj. z Gminą T.

Pełnomocnik powoda pismem z dnia 31 października 2011 r., doręczonym w dniu 4 listopada 2011 r., wezwał Burmistrza Gminy T. do odpłatnego przejęcia

odcinka sieci wodociągowej za kwotę 15 744,04 zł odpowiadającą rzeczywistym kosztom budowy w terminie 10 dni, pod rygorem skierowania sprawy na drogę sądową. W odpowiedzi na wezwanie strona pozwana pismem z dnia 14 grudnia 2011 r. odmówiła przejęcia odcinka sieci wodociągowej za całkowitym zwrotem kosztów budowy. Poinformowano, że przejęcie sieci może nastąpić po podpisaniu umowy o przejęcie sieci na warunkach w niej zawartych. Z kolei W. sp. z o.o. pismem z dnia 7 grudnia 2011 r. poinformowała pełnomocnika powoda, że jako eksploatator urządzeń wodociągowo-kanalizacyjnych nie posiada uprawnień do przejęcia sieci wodociągowej. Właścicielem sieci jest Gmina, która jest władna do przejmowania na jej majątek nowo wybudowanych sieci od inwestorów prywatnych.

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w odpowiedzi na zawiadomienie M. S. wszczął postępowanie wyjaśniające w sprawie ustalenia, czy nastąpiło naruszenie przez Gminę T. przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uzasadniające wszczęcie postępowania antymonopolowego w wyniku nadużywania pozycji dominującej na lokalnym rynku dostawy wody i odprowadzania ścieków na terenie T. poprzez narzucanie osobom, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne, uciążliwych warunków umów w zakresie zasad ich odpłatnego przejęcia przez Gminę, polegających na wymuszaniu przekazywania Gminie tych urządzeń za cenę 5 zł za metr bieżący, co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (jedn. tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 184, dalej: „u.o.k.k.”).

Decyzją Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 19 marca 2012 r. został uprawdopodobniony zarzut stosowania przez Gminę T. praktyki polegającej na nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku organizacji usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie gminy przez narzucanie osobom, które chcą przekazywać odpłatnie Gminie urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne uciążliwych warunków umów przynoszących Gminie nieuzasadnione korzyści, sformułowanych w § 2 ust. 1 i § 4 umów w sprawie budowy urządzeń wodociągowych, w postaci zobowiązania tych osób do przekazania urządzeń na majątek Gminy za cenę 5 zł za 1 metr bieżący sieci wodociągowej oraz konieczności zrzeczenia się wszelkich roszczeń z tytułu

różnicy pomiędzy całkowitą wartością nakładów poniesionych na wytworzenie tych urządzeń, a kwotą ustaloną w oparciu o stosowaną przez Gminę stawkę, co może stanowić praktykę ograniczającą konkurencję w myśl art. 9 ust. 2 pkt 6 u.o.k.k. Zobowiązano Gminę do podjęcia działań zmierzających do zapobieżenia naruszeniom ustawy poprzez opracowanie i wprowadzenie w życie nowych zasad odpłatnego przejmowania urządzeń wodociągowych z uwzględnieniem ekwiwalentności świadczeń, a nadto do umożliwienia inwestorom renegocjacji warunków zawartych umów.

Dnia 29 lutego 2012 r. spółka W. zawarła z powodem na czas określony umowę o zaopatrzeniu w wodę nieruchomości w T. przy ul. C. Z dniem 30 stycznia 2012 r. do Krajowego Rejestru Sądowego została wpisana spółka pod nazwą T. Zakład Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o., której współnikiem jest Gmina T. Przedmiot działalności spółki stanowi między innymi pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

W rozważaniach Sąd Rejonowy odwołał się do ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jedn. tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 1515), a w świetle jej unormowań zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, wśród których znajdują się sprawy wodociągów i zaopatrzenia w wodę. Zauważył, że zasadę tę powtarza art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (jedn. tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 139, dalej: „u.z.z.w.”). Z tego względu uznał, że ustawa obciąża gminę obowiązkiem budowy wodociągów i kanalizacji, niemniej jej przepisy nie określają terminu, w jakim gmina powinna zapewnić wybudowanie sieci i z tego względu wyraził pogląd, że nawet określenie w miejscowym planie zasad budowy sieci nie może być rozumiane jako nakładanie na członków wspólnoty gminnej obowiązku finansowania ich budowy.

Podniósł, że zgodnie z art. 31 ust. 1 u.z.z.w. osoby, które wybudowały z własnych środków urządzenia wodociągowe i urządzenia kanalizacyjne, mogą je przekazywać odpłatnie gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, na warunkach uzgodnionych w umowie. Kodeks cywilny w art. 49 § 2 stanowi z kolei, że żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń nie tylko osoba, która

poniosła koszty budowy instalacji wodociągowej, ale także przedsiębiorca, który przejął tę sieć. Odwołując się do ustalenia, że spółka W. zawarła z M. S. na czas określony umowę obejmującą świadczenie usług w zakresie zaopatrzenia w wodę do nieruchomości w T. przy ul. C., co nastąpiło dnia 21 lipca 2011 r. ocenił, iż zbudowany przez powoda wodociąg wtedy wszedł w skład sieci wodociągowej.

Wyraził pogląd, że skoro pozwana Gmina nadużywała pozycji dominującej na lokalnym rynku organizacji usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę przez narzucanie uciążliwych warunków umów przynoszących Gminie nieuzasadnione korzyści, to przyjęcie, że powodowi nie przysługuje dochodzone roszczenie spowodowałoby pozbawienie powoda ochrony prawnej. Podniósł, że art. 31 ust. 1 u.z.z.w. wskazywał na możliwość odpłatnego przekazywania urządzeń gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu. Obecnie wiążący art. 49 § 2 k.c. pozwala na skierowanie żądania do przedsiębiorcy, który przyłączył urządzenia do swojej sieci. Rozważał w związku z tym kwestę, czy strona pozwana posiada legitymację bierną w procesie. Zauważył w związku z tym, że w gminach działalność wodociągowo-kanalizacyjną często prowadzą odrębne spółki komunalne, będące właścicielem całej infrastruktury i w takim wypadku roszczenie powinno być skierowane do podmiotu władającego istniejącą siecią.

Sąd Rejonowy stwierdził jednak, że już w warunkach przyłączenia określono Gminę T. jako właściciela sieci, z którym należy uzgadniać przedłużenie sieci do granicy działki powoda, a nadto iż Gmina przyznała, że zawiera umowy i powołała się na art. 31 ust. 1 u.z.z.w. pomimo, iż w tym czasie obowiązywał już art. 49 § 2 k.c. Podniósł, że w Polsce spotykane są modele partnerstwa publiczno-prywatnego w funkcjonowaniu usług komunalnych, w tym także w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

Podkreślił, że spółka W. była operatorem systemu wodociągowo-kanalizacyjnego w mieście i gminie T. i stanowiła sprywatyzowane przedsiębiorstwo usług komunalnych. Wpisanie jej do rejestru nastąpiło w dniu 8 czerwca 2001 r. i jej współnikami są osoby fizyczne. Z dniem 30 stycznia 2012 r. do Krajowego Rejestru Sądowego została wpisana druga spółka pod nazwą T. Zakład Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o., której jedynym współnikiem jest Gmina T. posiadająca

całość udziałów. Przedmiot działalności spółki stanowi między innymi pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków. Podniósł jednak, że strona pozwana składając obie informacje z Rejestru Przedsiębiorców nie sformułowała żadnego zarzutu, ani konkretnego stanowiska, a w rejestrze brak wpisów w przedmiocie wniesienia aportów do spółki. Z tego względu uznał, że brak jest podstaw do przyjęcia, iż w dacie orzekania spółka była właścicielem infrastruktury wodociągowej.

Z tego względu Sąd Rejonowy ocenił, że pozwana Gmina jest w istocie właścicielem infrastruktury wodociągowej, a wskazane spółki wykonywały usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie gminy. Jego zdaniem, podpisanie umowy na dostarczanie wody ze spółką W. nie było równoznaczne z nabyciem przez tę spółkę na własność odcinka wodociągu wybudowanego przez powoda. Wyraził pogląd, że własność tę nabyła Gmina T., a tym samym powód właściwie skierował roszczenie przeciwko niej. Zwrócił w końcu uwagę, że koszty poniesione przez powoda w kwocie 16 381,60 zł były nawet niższe od wyliczonych przez biegłego i to w wariantcie cen niskich.

Na skutek apelacji strony pozwanej Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 10 lipca 2014 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo oddalił. Przyjął za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Pierwszej instancji, niemniej dokonał odmiennej oceny prawnej legitymacji biernej strony pozwanej. Wyraził zapatrywanie, że Sąd Rejonowy błędnie przyjął, iż Gmina jest właścicielem infrastruktury wodociągowej, a tym samym, iż powód prawidłowo skierował roszczenie przeciwko niej.

Zwrócił uwagę, że art. 31 u.z.z.w. stanowi o przekazaniu urządzeń odpłatnie gminie lub przedsiębiorstwu wodociągowo-kanalizacyjnemu, nie wskazuje, w jakim wypadku żądanie należy kierować do gminy, a w jakim do przedsiębiorstwa, niemniej w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2003 r. (II CKN 346/01), wskazano, że ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków zaliczyła do zadań własnych gmin zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków, które to zadanie gmina może wykonywać przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne

działające jako gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej albo przez przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, posiadające odrębną osobowość prawną (art. 2 ust. 4 u.z.z.w.). Zauważył, że Sąd Najwyższy podniósł w nim także, że roszczenia nie mogą służyć przeciwko gminie, gdy miejska sieć wodno-kanalizacyjna i zarządzanie nią należy do posiadającego odrębną osobowość prawną przedsiębiorstwa działającego w formie spółki z o.o. W wypadku, gdy konkretna gmina realizuje zadanie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków przez przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, posiadające odrębną osobowość prawną (choćby jego jedynym udziałowcem była gmina) - roszczenia związane z przejęciem sieci mogą być kierowane wyłącznie do tego przedsiębiorstwa.

Sąd Okręgowy z tego względu uznał, że należało dokonać oceny wzajemnego stosunku powoływanej wyżej regulacji ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków do znowelizowanego z dniem 3 sierpnia 2008 r. art. 49 k.c., który w § 2 przewiduje, że osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca.

Z tego względu przyjął, że regulacja zawarta w kodeksie cywilnym pozwala na kierowanie żądań wyłącznie do przedsiębiorcy, który przyłączył urządzenia do sieci (a nie również do gminy). Podkreślił, że w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r., III CZP 26/11 (OSNC 2012, nr 1, poz. 8) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż podstawę roszczenia o zobowiązanie do odpłatnego przeniesienia własności urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych stanowi - od chwili wejścia w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731) - art. 49 § 2 k.c. Podniósł także, że w uzasadnieniu projektu tej noweli jednoznacznie nawiązano do regulacji art. 31 ust. 1 u.z.z.w. jako niewystarczającej i budzącej w praktyce wątpliwości i uznał, że art. 31 ust. 1 u.z.z.w. nie jest przepisem szczególnym wobec art. 49 § 2 k.c., który - jako późniejszy - wyłącza stosowanie art. 31 ust. 1 u.z.z.w. Jednocześnie, artykuł 49 k.c. dotyczy

również sytuacji, w których odnośne urządzenia zostały wybudowane i podłączone do sieci przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Podkreślił, że Sąd Najwyższy wyjaśnił także w tej uchwale, iż retroaktywność art. 49 k.c. nie narusza reguły wyrażonej w art. 3 k.c., gdyż wynika z celu regulacji, jakim było uporządkowanie stanu prawnego związanego z podłączaniem wymienionych w tym przepisie urządzeń do sieci przedsiębiorstwa

W rezultacie przyjął, że w wyniku powołanej nowelizacji kodeksu cywilnego doszło do uchylecia art. 31 u.z.z.w. przez nową regulację dotyczącą tego zagadnienia zawartą w art. 49 § 2 k.c. i ten ostatni przepis stanowi obecnie wyłączną podstawę żądań o nakazanie odpłatnego przejęcia urządzeń. Wskazał, że Gmina - jak wynika zarówno z ustaleń Sądu Rejonowego jak i obowiązujących przepisów prawa - nie zajmuje się taką działalnością, gdyż operatorem systemu wodociągowo - kanalizacyjnego w mieście i gminie T. od 2001 r. była Spółka Usługi Komunalne W. sp. z o.o., i to ona zawarła z powodem umowę o dostarczanie wody, a zatem sieć wybudowana z inicjatywy powoda i przez niego sfinansowana weszła w skład sieci wodociągowej.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem tego prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 10 lipca 2014 r. skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 49 § 2 k.c. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że gmina jako właściciel sieci wodociągowej nie może być adresatem roszczeń z art. 49 § 2 k.c. oraz niezastosowanie art. 2 pkt 4 u.z.z.w. z którego wynika, że także gmina może posiadać status przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, jak również - może dzielić się z jednostką o dowolnie obranej formie organizacyjno-prawnej (samorządowy zakład budżetowy, spółka komunalna) zadaniami przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku przysługuje od prawomocnego orzeczenia sądu w zasadzie drugiej instancji, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a jego zmiana lub uchYLENIE w drodze innych środków prawnych, nie było i nie jest możliwe (art. 424¹ § 1 k.p.c.). Zasadą jest, że prawomocność, tworzy nowy stan prawny pomiędzy

stronami albo *erga omnes*, jak też sanuje wszelkie ewentualne naruszenia prawa, którymi orzeczenie ewentualnie jest dotknięte. Dlatego przy wykładni zawartego w art. 424¹ § 1 k.p.c. pojęcia „niezgodności z prawem” należy uwzględnić istotę i sens odpowiedzialności państwa przewidzianej w art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 77 Konstytucji oraz naturę władzy sądowniczej. Swoboda ocen sędziego wynika nie tylko z jej istoty, ale często z pojęć niedookreślonych, czy klauzul generalnych. W związku z tym w teorii prawa trafnie przyjmuje się istnienie tzw. luzu decyzyjnego, który oznacza możliwość wyboru przez sędziego jednego z możliwych rozwiązań.

Poza tym, treść orzeczenia zależy od wyników wykładni, które mogą być różne w zależności od przedmiotu i stosowanych jej metod. W związku z otwartością semantyczną języka w tym także języka prawnego mogą mieć miejsce różne poprawne z punktu widzenia metod interpretacji. Z tych względów tezę o istnieniu jedynej trafnej orzeczenia należy odrzucić. Dlatego też należy uznać, że różnej treści orzeczenia wydane w podobnej sprawie mogą być „zgodne z prawem” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 1991 r., III ARN 32/91, PUG 1992, nr 2-3, poz. 4).

Z tych wszystkich względów definicja bezprawności dotycząca art. 424¹ § 1 k.p.c. jest nieco odmienna od tego ogólnego pojęcia funkcjonującego na gruncie prawa materialnego i procesowego. Prawomocne orzeczenie jest niezgodne z prawem, gdy jest sprzeczne z niepodlegającymi różnej wykładni przepisami i z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 35, z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05 OSNC 2007, nr 1, poz. 17, z dnia 14 grudnia 2006 r., I BP 13/06, M. P.Pr. 2007, nr 5, poz. 253).

Nie narusza prawa w zasygnalizowanym znaczeniu wykładnia, że zawarte w art. 49 § 1 wyrażenie „wchodzą w skład przedsiębiorstwa” nie oznacza, że właścicielowi przedsiębiorstwa musi przysługiwać względem urzędów, o których mowa w tym artykule, prawo własności. W skład bowiem przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym wchodzić mogą także inne prawa rzeczowe lub obligacyjne. Z punktu widzenia realizacji zadań przedsiębiorstwa istotne znaczenie

ma tylko zapewnienie właścicielowi przedsiębiorstwa możliwości gospodarczego wykorzystania urządzeń przesyłowych, a nie charakter przysługującego mu do nich prawa. Może tu wchodzić np. w rachubę np. użytkowanie leasing, najem i.t.p. W ramach więc sieci eksploatowanej przez jedno przedsiębiorstwo, mogą więc funkcjonować instalacje należące do różnych właścicieli. Ten sposób wykładni potwierdza unormowanie zawarte w art. 3 pkt 11 prawa energetycznego (Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r., jedn. tekst: Dz. U. z 2012 r., poz. 1059), z którego wynika, że instalacje służące do przesyłania lub dystrybucji paliw lub energii nie muszą być zawsze własnością przedsiębiorstwa energetycznego, jeżeli wchodzi w jego skład w rozumieniu art. 49 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2003 r., II CK 40/02, z dnia 13 maja 2004 r., III CK 39/04 oraz z dnia 3 grudnia 2004, IV CK 347/04 (LEX nr 578161). Oznacza to, że wejście tych instalacji w skład przedsiębiorstwa jest kwestią faktu, oraz iż przedsiębiorstwu temu może przysługiwać do nich inny niż własność tytuł prawny.

Jeżeli chodzi o podmiot zobowiązany, to w art. 31 ust. 1 u.z.z.w. jest on wskazany jako gmina lub przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne, natomiast w art. 49 k.c. chodzi o przedsiębiorcę, który połączył do swojej sieci urządzenia służące do doprowadzenia lub odprowadzenia płynów, pary, gazu, energii elektrycznej. Podmiotem uprawnionym według ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków jest osoba, która wybudowała z własnych środków urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne, natomiast z uprawnienia określonego w powołanym w kodeksie cywilnym może skorzystać osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń i jest ich właścicielem. Różny jest też także przedmiot roszczenia, zgodnie bowiem z art. 31 ust 1 u.z.z.w. żądanie dotyczy odpłatnego przekazania urządzeń, a w art. 49 § 2 k.c. jest natomiast mowa o nabyciu urządzeń na własność za odpowiednim wynagrodzeniem. Skarżący jednak jako naruszonego nie wskazał art. 31 u.z.z.w., a zatem brak podstaw do badania w ramach wniesionej skargi legitymacji pozwanej Gminy na gruncie tego unormowania.

Charakterystyczne jest, że zarówno Sąd Okręgowy jak i skarżący na uzasadnienie swoich stanowisk odwołali się do tej samej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2011 r. III CZP 26/11. Tymczasem, podniesiono

w niej, że na podstawie art. 49 § 2 k.c., kto poniósł koszty budowy stał się właścicielem urządzeń, które w wyniku połączenia z siecią przedsiębiorstwa nie należą już do części składowych nieruchomości i uzyskują status samoistnych rzeczy ruchomych, wchodzących w skład przedsiębiorstwa. Artykuł 49 § 2 k.c. przewiduje, że roszczenie o nabycie przez przedsiębiorcę własności takich urządzeń przysługuje właścicielowi, tj. osobie, która poniosła koszty ich budowy i jest ich właścicielem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2011 r., V CSK 309/10, LEX nr 1001339), jak i przedsiębiorcy.

W uchwale tej wskazano, że podmiotem roszczenia przysługującego na podstawie art. 49 § 2 k.c. jest osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń wchodzących w skład przedsiębiorstwa, stając się ich właścicielem, niezależnie od przysługujących jej uprawnień do nieruchomości. Jeżeli osoba ta przenosi własność urządzeń, które po połączeniu z siecią są samoistnymi rzeczami ruchomymi, na rzecz osoby trzeciej, legitymowany na podstawie art. 49 § 2 zdanie pierwsze k.c. jest nabywca. Na wsparcie tego zapatrywania Sąd Najwyższy podniósł, że w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej art. 49 k.c., wprost wskazano, iż na wypadek odmowy zawarcia umowy przez przedsiębiorcę, roszczenie o nabycie takich urządzeń przysługuje osobie, która sfinansowała ich budowę, natomiast jeśli osoba ta odmawia zawarcia umowy - odpowiednie roszczenie przysługuje przedsiębiorcy, a jeżeli poniósł koszty ich budowy, stają się one *ex lege* jego własnością (por. Sejm VI kadencji, druk nr 81).

Poza tym wskazał, że art. 49 § 2 k.c. odsyła do art. 49 § 1 k.c., który stanowi o urządzeniach służących do doprowadzenia lub odprowadzania pary, gazu, energii elektrycznej, a także płynów. Niewątpliwie, określenie to obejmuje urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne, służące według art. 2 pkt 14 i art. 16 u.z.z.w. gospodarowaniu wodą i ściekami. Z tego względu uznał, że art. 31 ust. 1 u.z.z.w. nie jest przepisem szczególnym wobec art. 49 § 2 k.c., który z tego względu - jako późniejszy - wyłącza stosowanie art. 31 ust. 1 u.z.z.w. Potwierdził także, już wcześniej wyrażany w judykaturze pogląd art. 49 k.c. dotyczy również sytuacji, w których odnośne urządzenia zostały wybudowane i podłączone do sieci przed dniem 3 sierpnia 2008 r. Retroaktywność art. 49 k.c. nie narusza reguły wyrażonej w art. 3 k.c., gdyż wynika z celu regulacji, jakim było uporządkowanie stanu

prawnego związanego z podłączaniem wymienionych w tym przepisie urządzeń do sieci przedsiębiorstwa (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2010 r., V CSK 185/09, z dnia 22 stycznia 2010 r., V CSK 206/09, z dnia 2 marca 2006 r., I CSK 83/05, z dnia 23 lipca 2003 r., II CKN 346/01, niepubl. i z dnia 26 lutego 2003 r., II CK 40/02, BSN 2003, nr 8, poz. 7).

Skoro Sąd Najwyższy w przedstawionej uchwale doszedł do wniosku, że art. 49 k.c. wyłączył bez ograniczeń stosowanie art. 31 u.z.z.w., to brak podstaw do przyjęcia jakoby wniosek ten naruszał prawo w zasygnalizowanym na wstępie znaczeniu. Z tego samego względu nie można także przyjąć, że Sąd Okręgowy w kwalifikowany sposób dopuścił się obrazy art. 2 ust. 4 u.z.z.w. Dotyczy to wykładni, że gmina jest objęta hipotezą art. 49 § 2 k.c., gdy sama prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków i zajmuje się tym jej jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Jak wynika jednak z ustaleń, w T. gospodarkę wodną już od 2001 r. prowadziła spółka W., która władała wodociągami i przyłączyła sfinansowaną przez powoda jego część do eksploatowanej przez siebie sieci. Z tych względów przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że legitymowanym w sprawie powinno być przedsiębiorstwo mające jak wiadomo odrębną od Gminy osobowość prawną nie stanowiło obrazy prawa w rozumieniu art. 424 § 1 k.p.c.

Poza tym, jak podniesiono w literaturze i judykaturze, poza zasięgiem unormowania zawartego w art. 49 k.c. pozostaje kwestia nieprzeniesienia własności urządzeń przez uprawnionego, który sfinansował tę inwestycję i z tego względu w tej materii należy sięgać do zasad ogólnych, i roszczeń wynikających z kodeksu cywilnego. Często zdarza się, że jak w omawianym wypadku, urządzenia, które wchodzi w skład przedsiębiorstwa (stają się jego składnikiem w rozumieniu art. 55¹ k.c. a tym samym elementem sieci jako zbioru rzeczy), a zostają zbudowane przez osobę trzecią, która w związku z tym pozostaje ich właścicielem (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05, OSNC 2006, nr 10, poz. 159 i wyroki Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2011 r., II CSK 80/11, LEX nr 1044001, oraz z dnia 22 stycznia 2010 r., V CSK 195/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 116). Skoro więc powód jest nadal właścicielem spornego odcinka wodociągu, to w razie

niezawarcia w dalszym ciągu z nim umowy o przeniesienie jego własności może wystąpić ze stosownymi roszczeniami na zasadach ogólnych.

Z tych względów skarga, na podstawie art. 424¹¹ § 1 k.p.c., uległa oddaleniu.

kc